

Pavel Kovář

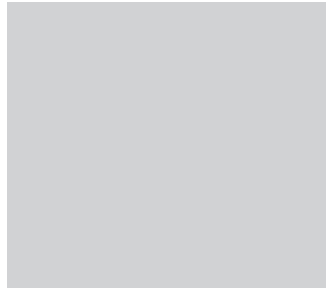
Ota Pavel
**POST
SKRIPT**

UM

Ohlédnutí za životem
a dílem mimořádně
nadaného spisovatele

Pavel Kovář

Ota Pavel
POST
SKRIPT

UM

Ohlédnutí za životem
a dílem mimořádně
nadaného spisovatele

© Nakladatelství XYZ, 2015

© Pavel Kovář, 2015

ISBN 978-80-7505-274-2

Když chcete psát povídky, musí vám být nejméně čtyřicet.

Do té doby musíte pořádně žít a dívat se kolem sebe.

Mít rád i nenávidět. Zažít všechno.

No, a pak je to už snadné. Chce to jen sednout a psát.

Ota Pavel

DUKLA
mezi
mrako
drapy

Rudolfi,
s kterým jsme
už v roce 1958
poprvé vvažovali, že
by se dále kniha
měla napsat
Jte
leden 1964

I.

VÝROK, JENŽ MOHL NEMOC SPUSTIT

Dali mi želízka a vedli mě do údolí. Nadával jsem jim, strhl jsem si boty a šel jsem sněhem bos jako Kristus, kterého vedou na kříž. Poslali mě přes Dvořiště pražským lékařům.

Ota Pavel

Končil leden roku 1964, docela mrzlo, sníh nepadal ani na venkově, natož v Praze, ale jemu bylo horko. Chystal se jako novinář na zimní olympijské hry do rakouského Innsbrucku, tedy na Západ, kam se tehdy našinec hned tak nepodíval. Byl nervózní, i když si uvědomoval, že už není žádný nováček, vykulený bažant, vloni mu bylo třiatřicet a měl za sebou i služební cestu do Ameriky.

Nervozita pramenila z toho, že si ještě nic nesbalil, a zítra se už jede. Den před odjezdem však zažíval i obrovskou radost. Dostal, uviděl a osahal si autorské výtisky své první knížky. Jmenovala se *Dukla mezi mrakodrapy* a voněla, jak nové knížky vonívají. Takové štěstí bylo nepopsatelné.

Vytočil telefonní číslo předsedy fotbalistů pražské Dukly Rudolfa Kocka.

„Rudlo, jsem ve strašném fofru, nic nestíhám, moc rád ti tu knížku jako jednomu z prvních lidí dám, ale to by ses musel zítra ráno objevit na náměstí Republiky, odkud olympijská výprava odjíždí. Přijdeš? Přijď, prosím tě, k autokaru! Budu moc rád.“

Napsal pro Rudolfa dedikaci a pak knížku přihodil na hromadu věcí, které musí naskládat do kufru a tašky. Druhý den v mumraji před odjezdem výpravy předsedu Dukly netrpělivě vyhlížel, knihu mu dal, oba měli radost, a málem si v tom zmatku ani nepodali ruce.

Načež se půl roku neviděli...

Novinář Ota Pavel odjel do Tyrolska. Innsbruck, ležící v údolí řeky Inn a obklopený úchvatným panoramatem Alp, ho okouzлил od první chvíle. Zpočátku středověkými uličkami z dvanáctého století i výstavnými šlechtickými paláci z doby nedávné, posléze slavnostním zahájením her pod skokanským můstkem v Bergiselu, které sledoval v davu šedesáti tisíc diváků, a konečně olympijským dním. Přijel sem totiž s velkým úkolem: napsat knížku o československých hokejistech.

Aby však takový úkol splnil, nestačilo mu sledovat zápasy z hlediště, musel být na trénincích, chtěl vidět hráče zblízka, poslouchat jejich řeči, vtipkování. „Potřebuju nakouknout do zákulisí,“ svěřoval se nejlepšímu obránci mužstva Františku Tikalovi, kterého kdysi trénoval coby trenér dorostenců Sparty. „Franto, ty mi přece rozumíš, já musím bejt součástí týmu jako jeden z vás, musím chodit do kabiny, vidět a slyšet, jak se bavíte, co se děje, jak mančaft žije. To je pro mě, pro moje psaní, moc důležitý,“ vysvětloval.

Podařilo se. Přesvědčil o tom vedení výpravy, hlavně trenéra Jiřího Antona. František Tikal se pochopitelně přimluvil. A proto měl

Ota jako jediný novinář kdykoliv volný přístup do hokejové kabiny. V Innsbrucku nastupovalo naše mužstvo ve znamenité sestavě. Bran-ku hájili Dzurilla a Nadrchal, v obraně hráli Tikal, Potsch, Sventek, Gregor, Šmíd a v útocích Vlastimil Bubník, Walter, Vlach, Klapáč, Golonka, Jiřík, Dolana, Jiří Holík, Černý a Prýl.

Úvodní zápas olympijského turnaje vyšel našim hráčům na jedničku. Západní Německo porazili rozdílem deseti gólů 11:1. „Ota Pavel vešel po utkání do kabiny a volal: ‚Kluci, jste ohromný, vy ten turnaj vyhrajete!‘ Byl euforický, ale my věděli, že přehání, protože Němci patřili k slabším týmům, a tudíž by se vysoká výhra nad outsiderem neměla přeceňovat,“ vzpomínal Jan Klapáč, tehdy triadvacetiletý.

Následovalo utkání proti Sovětskému svazu, proti rychlé a strojové hře ruské mašiny. V zápase vyrovnaných soupeřů padaly góly na obou stranách a „sbornaja komanda“ vyhrála 7:5. Těsná porážka s těžkým soupeřem našim hráčům neublížila, naopak jim spíš dodala sebedůvěru. V dalších utkáních Čechoslováci vítězili: s Finskem 4:0, Švýcarskem 5:1, USA 7:1, Kanadou 3:1. A z toho vyplývalo, že pokud budou v závěrečném zápase se Švédskem remizovat, odvezou si domů stříbrnou medaili.

„Jenomže my se Švédy prohráli, dali jsme jen tři góly a dostali jich osm. To znamenalo, že nemáme stříbro, ale ani bronz... Do kabiny jsme přišli skleslí, hlavy dole, každý mlčel,“ pokračoval Klapáč. „A jak jsme byli skleslí a na sebe naštvaní, vrazil dovnitř Ota Pavel s jása-vými výkřiky: ‚Kluci, jste skvělí! Máte bronz!‘ Když to před zaraže-nou kabinou opakoval již poněkolikáté a nikdo mu to nevěřil, jeden útočník, na ledě bojovník a zároveň i průšvihář, pronesl v tom stále trvajícím zklamání, které se mohlo krájet, naprosto šokující slova. ‚Ty, žide, běž do plynu!‘ procedil naštvane skrz zuby. Znělo to jako prásknutí bičem...“

Nepochopitelně drsná slova Otu pochopitelně zasáhla. Snažil se tvářit, jako že nic neslyšel. Párkrát ještě zopakoval, že opravdu máme bronzovou medaili, ať mu věříme, ale pak mu rysy ve tváři ztuhly, zmlkl a z kabiny se vytratil.“

Ota Pavel měl však pravdu. Naši hokejisté skutečně bronz získali. Ota se to jako novinář dozvěděl v tiskovém středisku dříve než hráči. Došlo totiž k tomu, že mezinárodní hokejová federace změnila na poslední chvíli turnajové propozice, a to zcela v souladu s olympijskými řády. Následkem toho Kanadáné, kteří už začali oslavovat bronz, protože o změně propozic taky nevěděli, skončili na čtvrtém místě. A naši hráči byli tudíž opravdu třetí.

Hokejový turnaj končil v předposlední den her, 8. února. Nazítří zhasl olympijský oheň a poté výpravy dějiště zimní olympiády opouštěly. Někteří hokejisté tvrdili, že den před odjezdem Otu Pavla ještě zahlédli, jiní to však popírali, ale všem se spíše vybavovala nečekaná zvěst, jež zaznívala při setkání olympioniků s našimi novináři na hraničním přechodu mezi Rakouskem a Československem. Byla šokující a zněla: Ota Pavel v novinářském autobusu nesedí, domů se nevrací, prý beze stopy zmizel, pravděpodobně emigroval...

HITLER PŘEDSTÍRÁ, ŽE JE ŠVEC

Zmizel a dlouho o něm nikdo neměl žádnou zprávu. Manželka, synové, rodiče, bratři, kamarádi i kolegové v redakci časopisu *Československý voják* prožívali dlouhé dny v nejistotě a obavách. Neměli o něm žádnou informaci, ale nesetrvávali v pasivním čekání. Byl to Otův kamarád, spisovatel Arnošt Lustig, koho napadlo požádat o pomoc naši vojenskou kontrarozvědku. Jenomže její pátrání v Rakousku chtělo svůj čas, takže se dlouho nic nedělo. Ale posléze, po dvou týdnech, zazvonil na Lustigově stole telefon.

„Arnošte, bude to krátké. Poslouchej pozorně, musím totiž šepat,“ ozval se ve sluchátku až nápadně tichý Otův hlas. A poté nepřestával mluvit šeptem: „Vedle mě sedí Hitler, předstírá, že je švec, poblíž je v bílém plášti jako doktor Himmler a taky tu jsou Göring a Goebbels. Prosím tě, nahlas to!“

„Ota žil, zatelefonoval do Prahy... Nevěděl jsem, jestli mám brečet nebo se smát, ale hlavně jsem se těšil z jeho hlasu. Byla to jistota, že je mezi živými, ale než telefonát ukončil, dodal, že volá z ústavu,“ vyprávěl pak Arnošt.

Šlo o psychiatrickou léčebnu. A jak se v ní Ota Pavel ocitl? Jednoduše. Podle později zasláné oficiální zprávy byl v den, kdy končily zimní olympijské hry, zatčen rakouskou policií. Důvod? V horách nad Innsbruckem zapálil statek.

Jak se to mohlo stát? O tom on sám, jak potvrdili jeho nejbližší, nikdy nevyprávěl. Pouze po letech celou událost v jednom ze svých textů popsal takto: *Zatáhl se mi mozek, jako kdyby přišla mlha z Alp. Potkal jsem tam jednoho pána a pro mě to byl čert se vším všudy, měl kopyta, chlupy a rohy a staleté vykotlané zuby. Šel jsem pak zapálit do hor nad Innsbruck selské stavení. Přál jsem si, aby se rozsvítilo velké světlo a zahnilo mlhu. Když jsem vyváděl krávy a hřebce z chléva, aby neuhoreli, dorazila rakouská policie. Dali mi železka a vedli mě do údolí. Nadával jsem jim, strhl jsem si boty a šel jsem sněhem bos jako Kristus, kterého vedou na kříž. Poslali mě přes Dvořišče pražským lékařům.*

Věty, jež příhodu reportážně a do detailů popisují, nabízejí zároveň hypotézu, o níž se později v kuloárech mluvilo. Podle ní měl v onom čertovi poznat esesáka z let druhé světové války, z doby, v níž jeho dva o málo starší bratři a také jeho otec byli povoláni do koncentračních táborů, zatímco on mohl s maminkou zůstat doma.

MANIODEPRESIVNÍ PSYCHÓZA

Lékaři zpočátku usuzovali, že Otovo onemocnění mohla způsobit prodělaná klíšťová encefalitida. Brzy však tuhle diagnózu zavrhlí a stanovili jinou a bohužel správnější: maniodepresivní psychózu, jednu z nejtěžších duševních chorob. Jde o nemoc, která je dlouhé roky skrytá a pak náhle a bez varování udeří. K jejím příznakům, jak prohlásili lékaři, patří i derealizační pocity, jinak řečeno pocity neskutečna. Člověk s takto náhle nemocným mozkiem může tudíž vidět cokoliv – třeba skutečného esesáka i přelud čerta... A v danou chvíli tomu skálopevně uvěří.

Až do zápasu se Švédskem Otovo chování nikterak nevybočovalo. I když na jeho euforii v kabině hokejistů, o které se zmínil Jan Klapáč, lze dodatečně pohlížet jako na možnou předzvěst záchvatu. Alespoň tak to později lékaři připouštěli.

Mohl antisemitský výrok spustit u Oty Pavla lavinu jeho těžké psychické nemoci, o níž on sám a ani nikdo z jeho blízkých neměli nejmenší tušení?

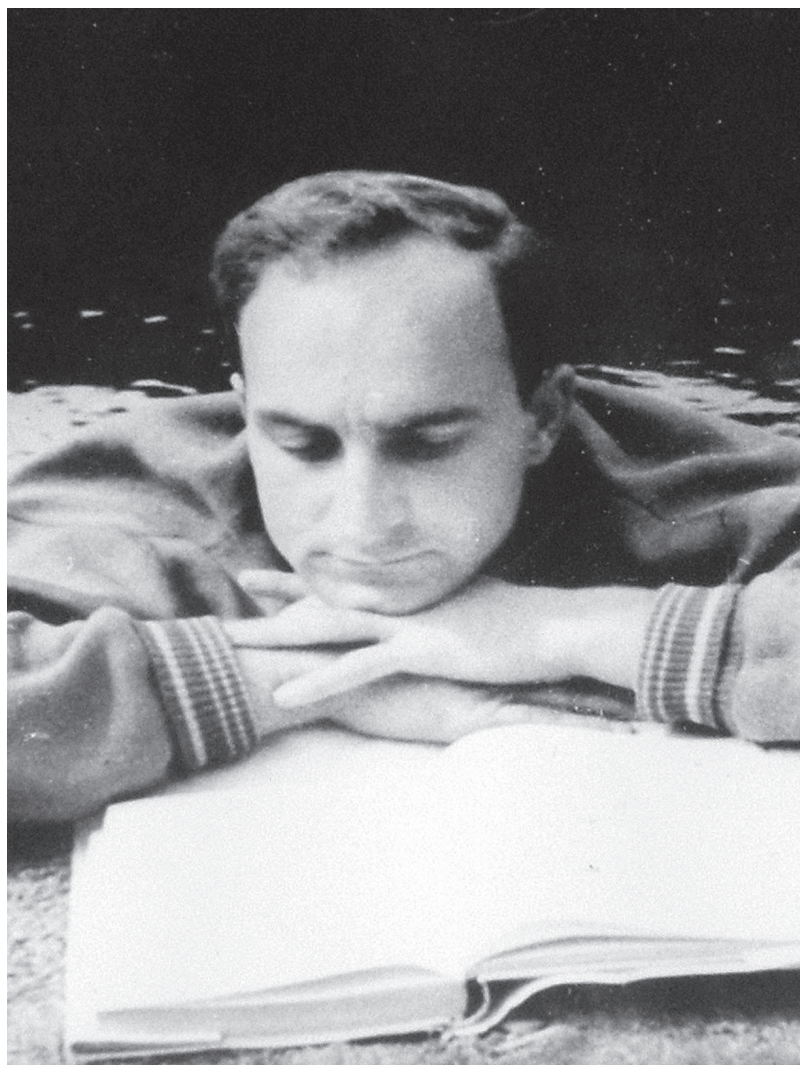
Zřejmě ano, avšak odpovědět na tuhle otázku jednoznačně si nikdo netroufl.

Psychiatrie rozlišuje čtyři příčiny maniodepresivní psychózy: biologickou zátěž, dědičné vlohy, psychologickou zátěž a vývoj osobnosti. U Oty Pavla přicházely v úvahu dvě. Zprv dědičnost, neboť deprese v různých formách trápily jeho předky, kteří se ale neléčili. Zadruhé vývoj osobnosti, čímž se rozumí ztráta blízkých osob, zejména rodičů v dětství, a z toho vznikající duševní trauma.

Událost v Innsbrucku, jež Otův život tak pronikavě změnila, měla rychlý a dramatický průběh: zapálení statku, zatčení policií, pobyt na psychiatrii a koncem února převoz do vojenské nemocnice v Praze-Střešovicích. K podtržení toho, jak si osud zčistajasna dokáže s člově-

kem pohrát, dodejme, že v době, kdy Otu na střešovické psychiatrii přijali, se v knihkupectvích po celé zemi začala prodávat jeho knížka *Dukla mezi mrakodrapy*. On však u toho nebyl, jak by taky mohl. Takže o tom, v jak si čtenáři v dlouhých frontách u pultů kupovali jeho knížku, si později nechal jen vyprávět.

A co bude dál, to se tehdy na jaře roku 1964 nikdo neodvažoval říci.

II.

BUDU SPISOVATELEM

Mám půjčeného Gogola, Gorkého, a tak teprve teď se dám do literatury. Dnes jsem si sedl na svoji první povídku. Chtěl bych ji dokončit v říjnu. Nemohu mnoho psát. Spíš se budu učit. Vždyť Gorkij říká: „Kdyby se tak naši spisovatelé houževnatě učili, jako houževnatě píší, byli by vynikající.“ A tak se začínám nejdříve učit.

Ota Pavel, z dopisu z vojny bratrovi Jiřímu

Ota Popper se narodil 2. července 1930 v Praze a měl dva starší bratry – šestiletého Huga a čtyřletého Jiřího. Rodinu tvořili tři bráškové, hodná maminka Hermína a veselý tatínek jménem Leo Popper, povahou bouřlivák a povoláním obchodní cestující, jenž prodával úžasnou novinku moderní doby – ledničky a vysavače, výrobky švédské značky Elektrolux. A jako „cesták“ vstoupil do dějin firmy tím, že díky své výmluvnosti dokázal prodat několik ledniček i ve vesnici, v níž ještě nebyl zaveden elektrický proud...

Rok 1934, manželé Popperovi se třemi syny (zleva): Jiří, dlouhovlasý benjamínek Otík a Hugo

Popperovi žili v Praze a od poloviny třicátých let trávili víkendy na Křivoklátsku, převážně v malebném údolí Berounky, které náruživého rybáře pana Poppera okouzlo. Nejdříve si pronajali letní byt na břehu řeky v zájezdním a trampském hostinci U Rozvědčička, jež poblíž obce Nezabudice postavil a provozoval bývalý legionář Franěk. Odtud se po dvou letech přemístili do chalupy převozníka Karla Proška v Luhu u obce Branov. V obou místech prožívali Hugo, Jiří a Otík ty nejhezčí prázdniny, jaké si lze představit. V Berounce se totiž nejen koupali, ale se svým otcem i panem Proškem, kterému říkali strejdo, rybařili.

Prázdniny si opravdu vychutnávali. Ota navíc kamarádil s místním klukem Jirkou Pelcem. Paní Popperová o něm sice tvrdila, že

je syčák, ale Ota na to nebral zřetel. Jirka ho totiž zasvětil do tajů rybářského pytláčení. Na noc třeba natáhli přes řeku prádelní šňůru a připevnili na ni návnady. Byla to fuška, ve tmě a ve studené vodě klopytali na kluzkých kamenech, navíc měli strach z porybného, četníků i zvuků noci. Párkrát se skoro topili, ale zvládli to. Ráno nemohli dospat, jak se na úlovky těšili, ale když přišli k řece, byli většinou zklamáni. Ryby žádné, návnady jen trochu okousané... Nešlo ani tak o pytláčení jako spíš o dobrodružství.

Třebaže dosud platilo, že konec léta znamená rok co rok konec idylického času prázdnin, v osmatřicátém roce se to změnilo. Náhle bylo kdekomu jasné, že staré dobré časy končí. Německo, které čím dál víc strašilo Evropu válkou, zabralo na jaře Rakousko, načež žádalo

Začínající rybář při chytání žab jako návnad

o vydání českého pohraničí a koncem září uzavřelo v Mnichově dohodu s Itálií, Anglií a Francií, podle níž vzalo naší republiky třetinu území. A když nám další části pohraničí uzmulo Polsko i Maďarsko, čeští občané museli houfně opouštět své domovy. Avšak tím to ještě neskončilo.

V březnu 1939 vtrhla německá armáda na území Čech, Moravy a Slezska, vznikl protektorát Čechy a Morava, Böhmen und Mähren, připojený k Velkoněmecké říši, a tudíž z mapy Evropy zmizelo Československo.

Jobovy zvěsti tím však nekončily.

Leo Popper byl židovské národnosti, a proto ho firma Elektrolux dle „příkazu doby“ propustila. Reputace z let, kdy patřil k nejlepším obchodním cestujícím, nehrála vůbec žádnou roli. Rodina se tím pádem ocitla ve finanční tísní a byla přinucena odejít z Prahy do Buštěhradu, malého města na silnici z Prahy do Slaného, jen kousek od Kladna. Tady našla nový domov v domku Ferdinanda Poppera, Leova otce, tedy Hugova, Jiřího a Otova dědečka. Starší bratři i otec pracovali manuálně v kladenských v dolech. Ota, kterému ještě nebylo deset, pokračoval ve školní docházce.

Na skok se vraťme o rok zpátky, kdy do Československa utíkaly z Německa i z jiných zemí tisíce Židů před pronásledováním Hitlerem. Právě tehdy dostal otec Popper nápad, o němž si myslel, že by mohl být spásný. Proto rozhodl, že celá rodina – on, manželka, která byla katolické víry, i tři synové – vstoupí do církve československé husitské a bude pokřtěna. Stalo se tak ještě v době, kdy žili v Praze, tedy před okupací. Spásný nápad to však nebyl, na okupanty nezapůsobil ani trochu. Nad norimberskými rasovými zákony, jinak řečeno předpisy o „ochraně německé cti a krve“, nebylo totiž možné vyzrát.

Otec Popper to definitivně pochopil až v únoru 1943, kdy synové Hugo a Jiří museli nastoupit do židovského ghetta v Terezíně. Paradoxně k tomu došlo právě v době, kdy Německo dostalo na frak v bitvě u Stalingradu, dalo se na ústup a válku začalo prohrávat. Avšak přiznat to dlouho nechtělo.

Když se rodina přistěhovala do domku, v němž otec Popper vyrůstal, z toho mála, z čeho se v těžké době mohla aspoň trochu těšit, bylo vlastnictví rybníku. Však také otec i tři synové byli rybáři. Jenomže buštěhradský starosta jim záhy sdělil, že podle německých zákonů Židé vlastnit rybník nesmějí. Tak se stalo, že za okupace němečtí důstojníci nejméně jednou rybník vyloviли a ryby odvezli neboli ukradli.

Příště však na ně, asi v polovině prosince 1944, pan Popper vyzrál. Tehdy si již jen tříčlenná rodina – maminka, tatínek a Ota – udělala předčasný Štědrý večer, protože následující den se musel pan Popper hlásit v Terezíně. U večere se všichni tvářili vesele, alespoň se o to snažili, pak šel Ota na kutě, ale v noci ho náhle rodiče vzbudili. Rozespálý se oblékl a dozvěděl se, že teď půjde s otcem k jejich rybníku. Byl zamrzlý, takže pan Popper vysekal v ledu otvor, k němuž po chvíli připlavali kapři. Otec a syn je podběrákem lovili a ukládali do pytlů. Za mrazivé noci jim svítil měsíc, jenž se ve chvíli, kdy byli s výlovem hotovi, schoval za mraky, takže domů si ryby odnášeli nepozorovaně a za tmy.

Nezapomenutelný zážitek z výlovu vylíčil Ota po letech v povídce *Kapři pro wehrmacht*, v jejímž závěru stručně popsal, že ráno vyprovodil s maminkou tatínka na autobus a pak hned roznášel kapry buštěhradským obchodníkům a sedlákům a vyměňoval je za jídlo.

Když zůstal doma jen s maminkou, jako každý kluk chodil do školy a sportoval. Za SK Buštěhrad hrál fotbal a v zimě na rybníku hokej.

Právě o posledních Vánocích, těch předčasných, našel pod stromečkem dárek – boty s kanadskými bruslemi neboli „kanadami“. Lednímu hokeji se u nás tehdy říkalo „kanadský“, protože vznikl v Kanadě. Tyhle boty s připevněnými bruslemi měly také svůj příběh, zároveň smutný i radostný. Pan Popper se totiž před nástupem do Terezína vydal do Prahy za kamarády ze své „obchodnické éry“, aby jim řekl, co ho čeká a aby se i rozloučil, protože nemohl vědět, zda se vrátí. Oni ho měli za fajn chlapa, a tak mu leckdo strčil do kapsy bankovku, ať si ještě před koncentrákem něco dopřeje. „Sečíst ty peníze, dalo by se za ně koupit válečný prase,“ vzpomínal později Ota. Taková koupě ovšem nebyla možná. Otec však dostal jiný nápad – udělat nejmladšímu synovi co nejhezčí Vánoce, možná poslední společné, a tak mu za celý obnos koupil v Praze boty s bruslemi, jaké neměl v Buštěhradě žádný kluk.

Tady se nabízí otázka: proč mohl Ota zůstat s maminkou doma a nemusel následovat bratry a otce do Terezína? Poněkud sice přeskakujeme, ale odpověď nabídl Otův bratr Jiří až o půl století později: „Rozhodly o tom norimberské rasistické zákony z roku 1935, a to paradoxně v Otího prospěch... Hugo i já jsme byli křtěni na rabinátu, tudíž jsme byli podle těchto zákonů míšenci druhého stupně, kteří do transportu museli nastoupit. Otí však na rabinátu křtěný nebyl, a protože ho rodiče nenechali zapsat ani do matriky Židovské náboženské obce, byl míšenec třetího stupně, tudíž se ho transport netýkal.“

PO VÁLCE ZPÁTKY DO PRAHY

Vrátme se ale zpátky na konec německé okupace.

V roce 1944 ukončil Ota v Buštěhradě měšťanku a po prázdninách nastoupil jako hornický učeň na Prago-dole Dunderka v Dubí u Klad-

na. Jenomže sotva se na šachtě rozkoukal, skončila válka a domů se vrátili pan Popper i Hugo, kterým se počátkem května, ještě v době okupace, podařilo společně z Terezína uprchnout. Radost ze shledání a z konce války kalilo rodině jen vědomí, že o Jiřím neměli žádnou zprávu. To se však koncem května změnilo. Jiří se vrátil poněkud opožděně, neboť měl za sebou velký kus cesty. Z Terezína byl transportován do Osvětimi a Mauthausenu, přežil všechny útrapy a nakonec i pochod smrti. Domů proto dorazil zbídačený, ale nesmírně šťastný. Radostné a téměř zázračné shledání celé rodiny potkalo jen málo těch, kdo za války povinně nosili na oděvu žlutou hvězdu s nápisem Jude.

Popperovi mohli mluvit o nečekané přízni osudu, ale zanedlouho jim nastaly dny zcela všední a s nimi se objevily starosti – obvyklé i neobvyklé. V létě pětáctýřicátého roku opustili Buštěhrad a plni očekávání příštích radostných dnů se vrátili do domu, v němž bydleli před okupací, do Farské ulice v Praze 7, nedaleko Strossmayerova náměstí. V touze, aby život pokračoval v předválečných kolejích, ucházel se optimisticky laděný živitel rodiny opět o práci u firmy Elektrolux. Chtěl se vrátit k tomu, co skvěle ovládal – prodávat lednice a vysavače. V tomhle ohledu byl však vzápětí zklamán. Do života v poválečném Československu náhle vstoupila politika, načež pana Poppera ve slovné firmě Elektrolux nepřijali.

Proč? Na to byla jednoduchá odpověď: na závalu bylo jeho členství v Komunistické straně Československa, se kterým se nikterak netajil. Ba o něm dokonce veřejně a s náležitou pýchou mluvil. V poválečné době přicházelo totiž do módy levičáctví, snění o socialismu, o tom opěvovaném společenském řádu, úspěšně prý zavedeném v sovětském Rusku. A třebaže nad tím spousta lidí nevěřičně kroutila hlavami, převažoval počet těch, kteří se díky tomu méně zdravili

„Ahoj!“ a více „Čest práci!“. Pamětníci, jichž už dneska není mnoho, by to mohli potvrdit.

Doba vymknutá z kloubů, jak praví obvyklé klišé, doslova přímo šlela. Na nárožích visely plakáty, na nichž slavní a významní umělci, kterým národ věřil, děkovali Sovětskému svazu za osvobození a slibovali, že po boku Staliny země budeme stát na věčné časy a nikdy jinak. Slovo kapitalismus bylo zavrženíhodné a slovo socialismus slunečně zářivé. Této propagandě, manipulaci a zároveň i něčemu, co se podobalo infekci, podlehla jak celá rodina Popperových, tak tisíce jiných rodin v Československu. Vždyť přece Západ – čili Anglie a Francie – naši zemi v Mnichově zradil, zaprodal fašistickému Německu. To si přece všichni moc dobře pamatovali.

Pana Poppera, zároveň i soudruha Poppera, švédská firma Elektrolux jako komunistu odmítla zaměstnat, přes to nejel vlak. Dá rozum, že z toho neměl radost, ale zároveň se ani trochu nepoučil, a tak navzdory svému novému světonázoru chtěl nadále obchodovat podle kapitalistických pravidel. Že by šlo o protimluv, to ho vůbec nenapadlo. Zkoušel štěstí u jiných firem a taky si přál, aby na podobnou profesní dráhu vykročil i nejmladší syn Ota. Ten poslechl a v letech 1948 a 1949 studoval dvouletou obchodní i jazykovou školu. Byla to zvláštní doba, v níž se politický režim zvolna i radikálně měnil. A leckdo, pokud zrovna neměl problémy se zákonem, to ani nepostřehl. Noviny byly plné optimistických článků o budování lepších zítřků a v rádiu zněly budovatelské písně.

Mladík Ota patřil právě k těm, kteří onen kvas doby tolik nevnímali. Mnohem víc než politiku sledoval v novinách sportovní dění, nehledě na to, že od dětství byl zvyklý náruživě sportovat. Po fotbalové kariéře v dorostu SK Buštěhrad zkusil běhat střední tratě v dresu Sparty, ale na atletické dráze, jak sám později přiznal, moc úspěšný

nebyl, a proto běhání brzy nechal. Zajímal ho však lední hokej, a když mu tatínek na začátku první poválečné zimy koupil opět nové boty s bruslemi, tentokrát výrobek světoznámé kanadské firmy CCM, uplatnil se v dorosteneckém týmu Sparty. Jeho místo bylo v obraně a spoluhráči ho zvolili za kapitána. Zažíval velké štěstí, ale zároveň – byť pouze sám sobě – sebekriticky přiznával, že není bůhvíjaký talent, natož hvězda. Teprve až po letech napsal: *Já byl rád, že jsem na těch bruslích vůbec stál, a proto jsem hrál beka. Na beku se tehdy nemuselo moc bruslit, stačilo popojíždět a nasazovat bodyčky.*

Tímhle přiznáním se vlastně pravdivě a upřímně hlásil ke svému jakoby vrozenému outsiderství. Přitom však poctivě usiloval o vylepšení svých herních kvalit. Jak? Cigaretami a lahví rumu „uplácel“ ledaře na štvanickém zimním stadionu. Pouštěli ho tam brzy ráno, ještě než šel do školy, měl to z domova deset minut pěšky, aby se v bruslení na takzvané „nudli“, což byl kousek ledové plochy za jednou z branek hokejového hřiště, zdokonaloval.

Zatímco na Štvanici vystupoval jako skromný bruslařský samouk, v chlapeckém světě Farské ulice nasadil tvář suveréna. Na to vzpomínal Ivo Urban, tehdy fotbalový žák Slavie, později reprezentant, hráč pražské Dukly a novinář. „Bydleli jsme kousek od sebe a spartán Ota se v naší ulici chlubil po jednom derby Sparta–Slavia básničkou, kterou sám napsal. Spartánské hráče v ní vynášel do nebes, zatímco hráče Slavie, mé idoly, zesměšňoval. Když mě to jako slávistu naštválo, řekl mi s úsměvem, ať si sám napíšu něco o Slavii. Tu básničku jsem mu dlouho nemohl zapomenout. Podobně těžce jsem nesl, jak mě porážel v ‚chodníčkách‘. Hře, které jsme v naší ulici jako kluci vášnivě propadli. Tenkrát tam neparkovala žádná auta, a tak se hrálo ve vozovce. Na obrubníky chodníku jsme proti sobě namalovali křídou branky, na které se kopalo míčem, a když se ten odrazil zpátky

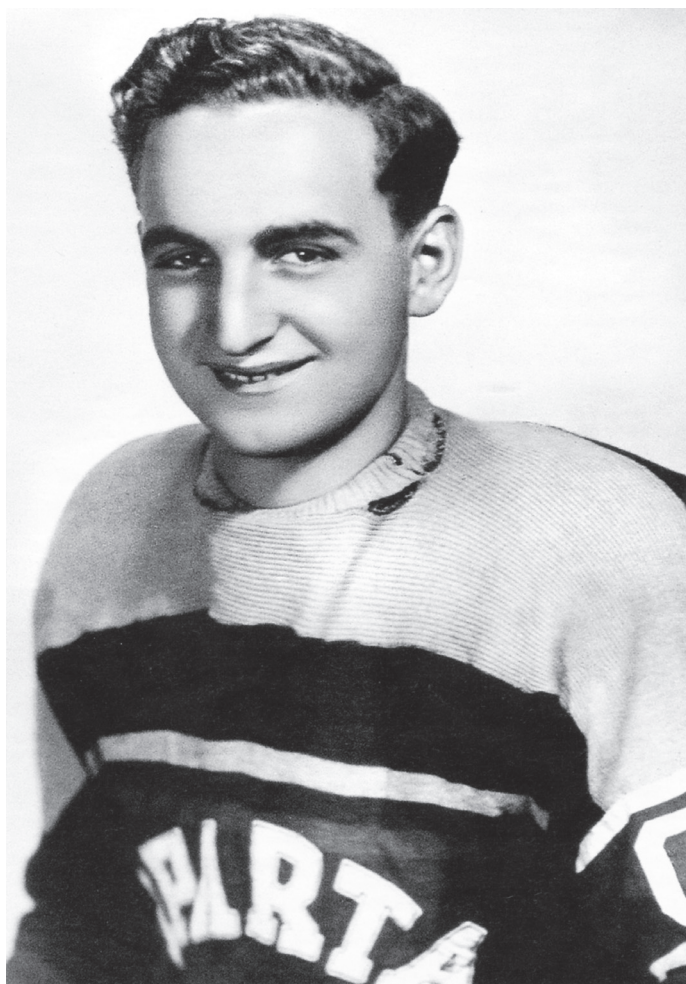

do ulice, znamenalo to gól. To, že hokejista Sparty Ota mě, fotbalistu Slavie, poráží, mi občas docela zkazilo náladu. Po letech jsme si na to vzpomněli a oba se tomu pochopitelně smáli.“

„Chodníčky“ byla typicky chlapecká zábava, vedle níž zažil Ota v poválečné době i končící časy soukromého podnikání, což později popsal v povídce *Otázka hmyzu vyřešena*. Pojednávala o posledních záchvěvech tatínkovy obchodnické éry. Ten doufal, že by mohl zbohatnout prodejem mucholapek, originálního vynálezu potrhleho chemického inženýra. V humorně i smutně laděném textu zmínil autor i sebe coby obchodního cestujícího, jenž byl otcem vyslán uzavřít obchodní zakázku na Moravě. Cesta skončila fiaskem a ze značně fiktivního líčení vysvítá, že se mladík, tedy Ota, nepovažuje za obchodníka, neboť postrádá otcovu výřečnost, onen tak důležitý obchodnický šarm.

O tom, jak si počínal při studiu obchodní školy, není vlastně nic známo. Pro něho bylo nejspíš nezáživné, čemuž se nelze divit. Zajímal ho hlavně sport, jenž po válce zažíval velký rozmach, a pokud šlo o aktivní sportování, zůstal věrný lednímu hokeji. Avšak po nezdaru při obchodování nechtěl na kluzišti tím spíš tatínka zklamat. Částečně kvůli drahým kanadským bruslím, ale hlavně kvůli otcově víře, že to coby benjamínek rodiny někam dotáhne a stane se světovým hráčem. A tak opojen touto představou přišel do fotoateliéru, oblékl si spartánský dres s kapitánským „céčkem“, načesal si patku vlnitých vlasů a nechal se zvětšit.

Jenomže sen o závratné hokejové kariéře se záhy rozplýval. Realita byla tvrdá: z dorostu Sparty vybrali do prvního mužstva pouze jednoho jediného kluka. Ota to nebyl. Tím si potvrdil, co sám tušil, že talent pro první ligu opravdu nemá. Definitivně uznal, že se ne naučil perfektně bruslit, kličkovat a střílet góly. Zklamal tatínka,

Ota Popper s načesanou patkou vlnitých vlasů, kapitán hokejových dorostenců Sparty

nestal se světovým hráčem, zklamal sám sebe, avšak hokej pořád miloval, a tak začal ve Spartě trénovat dorostence. On, nedávno sám dorostenec...

KDO JE TO TAM POD TÍM STOLEM?!

Osudový vliv mělo na Otu setkání s Arnoštem Lustigem. Byl o čtyři roky starší, ročník 1926, stejně jako Otův bratr Jiří, a v Terezíně poznal samozřejmě i Huga. „Měl jsem rád oba bráchy, Jirku i Huga, ale po válce jsem víc kamarádil s Jiřím,“ vzpomínal Arnošt. „Když jsem spolu s Jirkou začal studovat Vysokou školu sociálních a politických věd čili novinářinu, tatínek Popper mi slíbil, že když on vystuduje, dá mi jako odměnu tisíc korun. Jirka byl totiž romantik a básník, měl rád holky, málo se učil a do učení se musel honit. Když pak školu do dělal, pan Popper na svůj slib nezapomněl a tisícovku mi dal.“

V terezínském ghettu se Arnošt a Jiří sblížili při sportu, přesněji při fotbale. Němečtí nacisté vězňům umožnili, aby ve volném čase fotbal hráli, a to dokonce v organizované a tisícovkami diváků sledované místní lize. U hřiště stáli i filmoví kameramani, kteří zápasy natáčeli. Bylo to rafinované: Němci si tak vyráběli důkazy o tom, jak dobře se lidem v ghettu žije, vždyť sportují, a předkládali je světu. Bylo to opravdu ďábelsky rafinované. Ovšem i pro vězněné měla místní fotbalová liga ohromný význam: alespoň na krátký čas mohli zapomenout na útrapy života i nejistou budoucnost. Dodejme, že Arnošti i Jiří oblékali brankářské dresy, první jmenovaný hájil svatyni mládežnického týmu Bašta, druhý celku Esculap, v němž nastupovali zdravotníci a lékaři.

Arnošt později z Terezína putoval do Osvětimi a pak do Buchenwaldu. Tady se na jaře 1945 vydal s ostatními vězni na pochod smrti, z něhož se mu naštěstí podařilo utéct, a několik týdnů před kapitulací

Německa se skrýval v Praze. Po válce, v níž ztratil téměř celou rodinu, se díky přátelství s Hugem a Jiřím přimkl k Popperovým. Lákalo ho studium novinářiny, psal články i povídky do novin a časopisů. Byl talentovaný, a tak ho Lidové noviny vyslaly jako válečného zpravodaje z izraelsko-arabského konfliktu do Izraele. Po návratu do Prahy, obohacen novými profesními zkušenostmi, se stal redaktorem Československého rozhlasu. Načež, bylo to začátkem roku 1949, při návštěvě u Popperových vyrukoval s velmi překvapivým nápadem.

„Ota by mohl být v rádiu sportovním redaktorem!“ zahlaholil u nedělního oběda a snažil se přesvědčit zejména otce Poppera. „Nemůžete přece dopustit, aby Ota celý život něco prodával! Uděláme z něj sportovního reportéra a možná i spisovatele.“ Arnošt Lustig, výtečný řečník s velkým šarmem, uměl být přesvědčivý a prosadil svou.

Po letech dával často k dobru historku, jak osmnáctiletého Otu, vysokého, urostlého a zároveň štíhlého kluka s andělskou tváří, do rádia dostal. „Ano, doslova jsem ho tam propašoval a dlouho o něm nikomu z vedoucích oficiálně nic neřekl,“ usmíval se. „Zašel jsem za reportérským esem Otou Procházkou a řekl mu: ‚Hele, znám nadaného kluka, který by to v rádiu mohl zkusit.‘ Pracoval jsem ve zpravodajství u Ludvíka Aškenazyho a byl jeho chráněncem, a tak mě napadlo, že Ota bude zase mým chráněncem. Procházka mě vyslechl a poradil: ‚Dobře, když to vezmeš na sebe, tak ať ten kluk tu zatím pracuje načerno!‘ Měl jsem radost, znělo to slibně. Ota byl můj chráněncem, a proto jsem s ním při poradách sedával pod stolem, schovával ho tam.“

Mladý adept novinářského řemesla docházel denně do redakce, pozoroval její chod a pomáhal, byť načerno, s čím bylo potřeba.

„Projevoval snahu, pílil i nadání, byl pracovitý. To bylo vidět už po pár dnech,“ hodnotil ho s uspokojením Arnošt.

A jak vnímal onu zvláštní situaci Ota? Věcně a po svém:

„Věděl jsem, že Arnošt o mně řekl jen sportovním redaktorům Pe-píčkovi Horovi a Edovi Koukalovi, s nimiž se domluvil a asi je uprosil, abych jim byl k ruce. Že jim budu zadarmo pomáhat. Já to dělal rád, protože jsem se zároveň učil. Oba mi radili, jenomže každý psal jinak, a v tom byl trochu problém.“

Ota si jich vážil, zkušené redaktory respektoval a cenil si jejich rad. V čem tedy onen problém spočíval? Nešlo o nic složitého, ale jen o to, že Hora se vyjadřoval stroze, zatímco Koukalův styl, to byla samá kytička. Takže když psal Ota jako Koukal (později známý sportovní redaktor Mladé fronty) a pak texty četl Hora, dostal od něj vynadáno. A pokud psal jako Hora a texty skončily u Koukala, kritická slova uslyšel znovu. Inu, žádný učený z nebe nespadol neboli začátky bývají vždycky těžké. Tohle Ota věděl, proto takovou školu považoval za užitečnou, byť ho značně nervovala. Trvala tři měsíce, byla to vlastně zkouška, on v ní obstál a tehdy Arnošt usoudil, že nastala vhodná chvíle, aby Otu poprvé představil celé redakci na poradě.

V jejím průběhu se pak odehrála scénka, o níž lze říci, že vstoupila do dějin. Do místnosti přišli reportéři Josef Cincibus, Otakar Procházka a mnozí další, komentátor Ludvík Aškenazy, na podlaze pod stolem se jako obvykle usadil Arnošt Lustig a spolu s ním i Ota. Poradu jako obvykle zahájila a vedla šéfredaktorka Marie Koťátková zvaná Méry, které jako by došlo, že je pod stolem zase nějak přelidněno, takže se náhle zeptala: „Kdo je to tam pod tím stolem?! Ať vyleze!“ Po takové výzvě musel Ota samozřejmě svůj úkryt opustit.

„Ále... Kdopak to je?!“ divila se překvapená šéfredaktorka.

„Nový sportovní redaktor,“ směle odpověděl Arnošt. „Pracuje tu čtvrt roku.“

Výrok mezi přítomnými vyvolal velké gaudium, načež Méry odtušila: „Nový redaktor?! No prosím, a já o tom nic nevím!“

Úsměvná příhoda měla záhy šťastné vyústění: Ota byl po čtvrtletní práci zdarma přijat do řádného zaměstnaneckého poměru a začal dostávat plat. Zajímavý je i Lustigův dovětek: „Méry si mě pak ještě pozvala na kobereček a spustila: ‚Už tady máme dva Židy, tebe a Aškenazyho, který ani neumí pořádně česky. A ty si ještě přivedeš třetího?! Myslíš si, že ti patří rozhlas?! Máš kliku, že ten kluk je nadaný!‘ V tu chvíli bylo jasné, že je to s Otou v suchu.“

Nelze zapírat, že k přijetí Oty do redakce přispělo bezesporu i jeho členství v KSČ. Komunistou se stal již jako sedmnáctiletý v roce 1947. Tehdy vstoupil do strany společně s maminkou Hermínou, oba jako poslední členové rodiny. Inu, to byl výsledek poválečného okouzlení levičáctvím. Nedivme se, vždyť ve volbách v roce 1946 získali komunisté přes čtyřicet procent hlasů. Proto Klement Gottwald zanedlouho oficiálně a směle prohlásil, že Československo nastupuje cestu k socialismu.

KÁJA MAŘÍK A TARZAN

Jako takzvaný píšící redaktor připravoval Ota v rozhlasové redakci texty pro aktuální sportovní zpravodajství. Tehdy a vlastně ani později si však netroufl předstoupit před mikrofon. Proč tomu tak bylo, vysvětloval později tím, že po absolvování obchodní školy si připadal málo vzdělaný. Zároveň vnímal, že dosud přečetl málo knih. „Pouze Káju Mařika a pak Tarzana, dobrodružný příběh z africké divočiny, a to ještě jen pár sešitů tohoto populárního románu,“ přiznával. Považoval to za svůj velký nedostatek, na jehož odstranění musí pracovat. Snažil se sám vzdělávat, tedy hlavně číst. V tomhle směru měl největšího rádce v Arnoštovi, jenž mu doporučoval světové klasiky,

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.